

1. SUBSTANSSIOSAAMINEN

Työelämän muutoksen yhteydessä painotetaan usein yleispäteviä työelämätaitoja, kuten oman itsensä ohjaaminen; viestintä-, vuorovaikutus- ja yhteistyötaidot; projektityöskentely; ja viestintätaidot. Ammatilliseen osaamiseen liittyvä substanssiosaaminen on jäänyt vähälle huomiolle. Sen merkitystä ei sovi unohtaa.

Vaikka työelämä muuttuu entistä enemmän tietotyön suuntaan, eivät useimpien sellaisten työtehtävien, joihin siirrytään ammatillisesta koulutuksesta, käytännön osaamisvaatimukset vähene - päinvastoin. Ammatillisen koulutuksen tuottama osaamista tarvitaan useissa sellaisissa tehtävissä, joiden pysyvyys nykyisin mielellään kyseenalaistetaan, mutta joiden katoaminen ei teknologian kehityksenkään myötä ole lähitulevaisuuden näköpiirissä. Korkea-asteen koulutus ei valmista opiskelijoita useimpiin käytännön suorittaviin työtehtäviin: esimerkkeinä logistiikka-ala, rakennusala ja siihen liittyvät tehtävät, kone- ja tuotantotekniset alat, pintakäsittelyala sekä ravintola-ala.

Ylikouluttaminen aiheuttaa työvoimapulaa suorittavissa tehtävissä – korkeakoulutetut eivät ole välttämättä kiinnostuneita suorittavan tason työtehtävistä, eikä heillä ole tarvittavaa käytännön osaamista – sekä johtaa yhteiskunnan resurssien tuhlaamiseen. On syytä huolehtia koulutuksellisesta tasapainosta niin, että kaikkiin työtehtäviin riittää työvoimaa.

2. AMMATILLISEN KOULUTUKSEN SAAVUTETTAVUUS JA ENNAKOINTI

Ammatillisen koulutuksen saavutettavuudesta on huolehdittava. Tarkasteltaessa koulutusaloja valtakunnallisesti, on tarjottava kattavat ja laaja-alaiset koulutuspalvelut koko maassa. On huolehdittava siitä, että koulutustarjontaa on mahdollisimman laajasti eri toimialoille sekä eri ammatteihin. Ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkkoa kehitettäessä ei tule myöskään unohtaa marginaalisten- ja erityisalojen koulutusta.

Saavutettavuus edellyttää vahvaa paikalliset olosuhteet ja elinkeinoelämän tuntevaa koulutuksen järjestäjäverkkoa, jolla on kiinteä yhteistyö oman alueensa työnantajien kanssa. Maantieteellisesti tarkasteltuina suurten järjestäjäkokonaisuuksien luominen ei ole perusteltua. Jopa maakuntien sisällä on elinkeinorakenteeltaan hyvin erilaisia alueita. Rakenteita, jotka hidastavat reagointia elinkeino- ja työelämän muutoksiin tulee välttää.

Elinkeinoelämän muutokset ovat nopeita ja lisäksi koulutuksen on tuettava tarvittaessa työllistymistä muuallakin kuin koulutuspaikkakunnalla. Kouluttaminen alueen sen hetkisen elinkeinorakenteen mukaisesti ammatteihin ei ole tarkoituksenmukaista. Muutosten ennakoinnin tulee olla kiinteä osa koulutuksen kehittämisprosessia.

3. KOULUTUKSEN JÄRJESTÄJILLÄ RIITTÄVÄT RESURSSIT KOKO IKÄLUOKAN KOULUTTAMISEEN

Ammatillisen koulutuksen osalta on huolehdittava siitä, että koulutuksen järjestäjillä on riittävästi resursseja koko ikäluokan kouluttamiseen. Usein erityistä tukea tarvitseville oppijoille toimivien väylä työelämään on ammatillinen koulutus. Myös tähän tarkoitukseen on varattava koulutuksen järjestäjille riittävästi resursseja. Selonteon mukainen opiskeluhuollon ja opinto-ohjauksen resurssien varmistaminen tukee tätä tavoitetta. Lisäksi jo peruskouluaikana on pystyttävä varmistamaan, että kaikilla on riittävä osaaminen toisen asteen koulutuksessa selviämiseen.

4. TYÖIKÄISET, JOILTA PUUTTUU TUTKINTO; JA UUELLEEN KOULUTTAUTUMINEN

Ammatillisen peruskoulutuksen pääpaino selonteossa on peruskoulun päättäneessä ikäluokassa. Vaikka pitkällä tähtäimellä koko ikäluokka saisikin toisen asteen koulutuksen ja tutkinnon, on edelleen huomattavan suuri joukko työikäisiä, joilta tutkinto puuttuu. Heidän koulutustarpeensa on myös huomattava. Samoin työelämän muutoksen mukanaan tuoma uudelleen kouluttautumisen tarve ja sen edellyttämä ammatillisen koulutuksen resurssointi on otettava suunnitelmassa huomioon. Ammatillisen koulutuksen osuus selonteosta painottuu muutenkin liiaksi peruskoulun päättäneiden kouluttamiseen. Aikuisväestön sekä maahanmuuttajataustaisten koulutustarpeisiin vastaaminen tulisi nostaa paremmin esille. Maahanmuuttajataustaisten kohdalla erityisen tuen tarve ja suomen kielen opetus tulee huomioida osana koulutusta.

5. KORKEAKOULUOPINNOT JA ELINIKÄINEN OPPIMINEN

Korkeakouluopintoihin siirtymisen sujuvoittamiseksi on panostettava ammatillisen- ja korkeakoulukoulutuksen yhteistyöhön. Ammatillinen osaaminen tuottaa vahvan perustan saman alan jatko-opinnoille. Mahdollisuus suorittaa ammattikorkeakoulututkinnon osia ammatilliseen perustutkintoon tulisi mahdollistaa kaikilla koulutusaloilla.

Ammatilliseen koulutukseen suunniteltu yleissivistävien opintojen lisääminen edesauttaa sekä työelämätaitojen kehittymistä että jatko-opintoja korkeakouluissa. Lisäys ei kuitenkaan saa tapahtua ammatilliseen osaamiseen valmistavien opintojen kustannuksella. Samoin avoimen korkeakouluväylän kehittäminen joustavaksi korkeakouluopintoihin siirtymisväyläksi on kannatettavaa.

Lukio-opiskelijoille mahdollisuus suorittaa tulevia korkeakouluopintoja tukevia ammatillisia opintoja lisää korkeakouluopintojen tehokkuutta sekä vahvistaa työelämässä tarvittavaa osaamista. Ilman ylioppilastutkinnon jälkeistä korkeakouluopiskelupaikkaa jääville tulisi järjestää välivuoden ajaksi tulevia korkeakouluopintoja tukevaa ammatillista koulutusta, johon sisältyy valmennusta korkeakouluopintoihin tai vaihtoehtoisesti tarjota mahdollisuutta suorittaa ammatillinen perustutkinto ja näin varmistaa, etteivät opinnot pääty ylioppilastutkinnon jälkeen.

Ammatillisella- ja lukiokoulutuksella tulee jatkossakin kuitenkin olla selvä oma profiilinsa, vaikka yhteistyön lisääminen onkin edellä mainitusti kannatettavaa.

Eri väyliä tuleville opiskelijoille on myös harkittava vaihtoehtoisia korkeakouluopintojen aloitustapoja, jotta siirtyminen korkeakouluopintoihin olisi jouhevaa. Lukion kautta korkeakouluopintoihin siirtyville tulee painottaa opiskelualan perustaitoja ja ammatillisen koulutuksen kautta tuleville yleissivistäviä opintoja. Nämä toimenpiteet vähentävät ensimmäisen korkeakouluvuoden

tyhjäkäyntiä ja lyhentävät opiskeluaikoja. Lisäksi on huolehdittava siitä, että myös myöhemmin työelämästä korkeakouluopintoihin siirtyville luodaan väylä työelämän ja korkeakouluopiskelun välille.

Korkeakouluopinnot eivät voi olla ainoa väylä elinikäiselle oppimiselle. Osaamisen täydentämiseen tähtäävien opintojen – kuten ammatillisten tutkintojen tutkinnon osien – sekä ammatti- ja erikoisammattitutkintojen sisältöön, saatavuuteen ja saavutettavuuteen on myös panostettava.